

ETKİLİ BİR SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ VE ÖĞRENİMİ DÜŞÜNCESİ

NCSS (National Council for the Social Studies)

Türkçesi: Sedat YAZICI

ABSTRACT

This position statement prepared by American National Council for the Social Studies identifies key features of ideal social studies teaching and learning. These features are summed up in the statement that social studies teaching and learning are powerful when they are meaningful, integrative, value-based, challenging, and active. The vision of powerful social studies teaching and learning outlined below could be used as a good guiding source for the development of social studies education in the schools, in-service professional development programs, as well as for comparative studies.

KEY WORDS: Social Studies, Powerful Teaching and Learning.

ÖZET

Amerikan Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi tarafından hazırlanan bu görüş bildirgesi sosyal bilgiler öğretimi ve öğreniminin temel özelliklerini ortaya koymaktadır. Bu özellikler bildirmede sosyal bilgiler öğretimi ve öğreniminin anlamlı, değer-yüklü, bütünlüştürücü ve aktif olduğunda etkili olduğu şeklinde özetlenmiştir. Aşağıda tasarımı sunulan etkili sosyal bilgiler öğretimi ve öğrenimi düşüncesi, sosyal bilgiler eğitiminin okullarda geliştirilmesinde, hizmet içi gelişim programlarında ve karşılaştırmalı çalışmalar için iyi bir yol gösterici kaynak olarak kullanılabilir.

ANAHTAR KELİMELEER: Sosyal Bilgiler, Etkili Öğretim ve Öğrenme.

1. Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğrenimi Anlamlı Olduğunda Etkilidir

Etkili sosyal bilgiler öğretimi ve öğrenimi hem öğrenciler hem de öğretmenler için anlamlıdır. Vurgulamak için seçilen içerik öğrenmeye değerdir; çünkü bu içerik önemli sosyal anlamaya ve yurttaş etkinliği amaçlarına yönelik gelişmeye katkıda bulunur ve öğretim yöntemleri öğrencilere söz konusu içeriğin bu amaçlarla nasıl ilişkilendirildiğini anlama olanağı verecek şekilde düzenlenmiştir. Birbiriyle bağlantısız bilgi parçalarını ezberlemekten veya becerileri soyutlanmış olarak uygulamaktan ziyade, *öğrenciler birbirine bağlı*

bilgi örgüsünü ve okul içinde veya okul dışında yararlı olabileceğini umdukları becerileri, inançları ve tutumları öğrenirler. Öğrenmeye değer bu içerik her bir öğrencinin kültürüne ilişkili ve onun değerini anlayacak biçimde öğretilir. Bunun bir sonucu olarak, öğrencilerin öğrenme çabaları sorumlu olma ve not sistemiyle değil, ilgi ve beğeniyle motive edilir. Öğrenciler, çevrelerindeki dünyada ne olup bittiğine duyarlı olmaya ve bilgiyi toplamak ve yorumlamak için uzman sosyal bilimcilerin düşünme yollarını ve araştırma becerilerini kullanmaya eğilimli olurlar. Böylece sosyal öğrenme yaşam boyu süren bir ilgi ve bilgiye dayalı sosyal eylemin bir temeli olur.

Belli amaçları başarmak için özenle planlanmış, anlamlı sosyal bilgiler öğretimi başka bir çok temel özellikleri yerine getirir. *Öğretim, konu kapsamının uygun genişliği içinde önemli düşüncelerin gelişme derinliğini vurgular ve anlama, değerlendirme ve yaşama uygulama için bu önemli düşüncelerin öğrenimine odaklanır.* Bir çok olgu, tanım ve genelleştirme öğretilir; çünkü sıklıkla kullanılan bilgi ve düşünceleri anlama kültür arasında iletişimi kuvvetlendirir. Ancak, etkili bir öğretmen çok sayıda konuyu yapay bir şekilde ele alarak çabasını dağıtmaz. Aksine, vurgu için en yararlı niirengi noktalarını, en uygun örnek durumlarını, en fazla esin kaynağı olabilecek modeli, doğru örnek kullanılabilecek olayları ve öğrencilerin okul dışındaki yaşamlarında başvurabilecekleri ve bilmeleri gereken kavram ve ilkeleri seçer. Dahası, öğretmenler öğrencileri konunun kendilerine gerçekçi ortamda ne zaman ve nasıl yararlı olacağı konusunda bilgilendirir ve öğrencilerin konunun içeriğine şanal veya gerçek durumlarda başvurdukları etkinlikleri izlerler.

Olgular, fikirler ve de beceriler diğer içeriklerden ayrıştırılmış olarak öğretilmezler. Bunun yerine, bilgi, beceri, inançlar ve önemli fikirler doğrultusunda yapılandırılmış tutumlar ağı içine yerleştirilirler; bağlantıları ve olası uygulamaları vurgulanarak öğretilir.

İçeriğin önemi ve anlamlılığı hem öğrencilere sunulmuş biçimiyle hem de etkinliklerle geliştirilme biçimiyle vurgulanır. Yeni konular, ana tablonun neresine uyduklarına göre görülürler ve öğrenciler yurttaşlık eğitimlerinin olası etkileri konusunda uyarılırlar. Yeni içerik, unsurlarının birbirine nasıl ilişkilendiğini öğrencilerin görmelerine yardım edecek şekilde (kavram bağlantıları veya nedensel

zincirler diyagramı, anlatım aşamalarında anahtar adımlar listesi, diğer grafiklerle öğrenme yardımları veya gösterileri kullanarak) geliştirilir. Her zaman alt düzey olgusal bilgilerden başlayıp sadece daha üst düzey düşünmeye katılmaktan çok, öğrenciler aynı anda bir çok düzeyde öğrendiklerini ilerletmek için cesaretlendirilirler. Yeni öğrenilene ilişkin eleştirel düşünmek, argüman oluşturmak veya bilgili karar vermek için öğrencilerden bunu daha önce öğrendikleriyle ilişkilendirmeleri istenebilir.

Öğretmenlerin soruları, önemli fikirleri desteklemek ve bunların potansiyel sonuçlarına ilişkin düşünmeyi uyarmak için düzenlenir. Sonuç olarak, *sınıf etkileşimleri bir çok yapıyı kapsamdan ziyade birkaç önemli konunun kuvvetlendirilmiş sorgulamasına odaklanır.* Öğretmen-öğrenci etkileşimi bağlantılı ana konuların planlanmış tartışmasını vurgular, muhtelif bilgi parçalarının peş peşe ezberden aktarılmasını değil.

Anlamlı öğrenme etkinlikleri ve değerlendirme stratejileri öğrencilerin dikkatini öğrenmekte olduklarının içinde saklı olan en önemli fikirlere odaklanır. Bunlar, öğrencilerin söz konusu fikirlere ilişkin eleştirel ve yaratıcı düşünceleri, sosyal etkilerini değerlendirmeleri için bu fikirleri önceki bilgi ve deneyimleriyle bağlantı kurmalarında cesaretlendirirler. Demek ki, anlamlı sosyal bilgiler öğretimi *otantik etkinlikleri ve değerlendirme hizmetlerini vurgular*—içeriğin çeşitli uygulamalarına katılmalarda, bu içeriğin ilk başta müfredat içine dahil edilmesini temellendiren, öğrenciler için fırsatlar. Örneğin, bir harita asmak yerine öğrenciler bir seyahat güzergahı planlayabilir ve yolculuk edenlerin güzergah üzerinde görebileceği kır manzarası taslakları çizebilirler. Haklar Bildirgesi'ndeki değişiklikleri listelemek yerine, seçilmiş dava örneklerinde Haklar Bildirgesi'nin davalıya olası etkileri konusunda öğrenciler tartışabilirler veya yazabilirler. Öğrenciler, bir ilkenin tanımını tamamlamak için bir boşluğu doldurmak yerine, ilgili bir duruma ilişkin tahminde bulunmak veya sanal bir oyunda stratejilerini yönlendirmek amacıyla bu ilkeyi kullanabilirler.

Anlamlı sosyal bilgiler öğretimi ve öğreniminin bu düşüncesi *öğretmenin planlamada, uygulamada ve öğretimi değerlendirmede yansımacı olduğunu gerektirir.* Yansıtıcı (reflective) öğretmenler sosyal bilgilerin amaç ve doğasına ilişkin iyi bilgilendirilmişlerdir ve alandaki gelişmelere yönelik eğilimlerini sürdürürler. Sosyal bilgiler

öğretmenleri, öğrencilerinin eğitim ihtiyaçları hakkında iyi ifade edilen fikirler oluşturur, buna göre planlar, meslek bilgilerinin artması ve sınıftan kazandıkları doğrultusunda uygulamalarını düzenlemeye devam ederler. Bölge ve eyalet rehberliği sınırları içinde çalışanlar ancak bu rehberliği ve kabul edilmiş olan müfredat materyallerini öğrencilerinin sosyal bilgiler eğitimine destek verecek biçimde uyarlarlar ve yeni özellikler eklerler.

Özellikle, yansımacı öğretmenler yerel tarihe, kültüre ve sorunlara ilişkilendirilecek biçimde konu içeriğini seçer ve sunarlar. Yerel sosyal, ekonomik, siyasi örnekler veya her düzeyde çalışılmış olan kültürel konuların önem arz ettiği gibi, yerel tarih ve coğrafya özel önem arz eder. Özenli bir şekilde sınıf ziyaretçileri ve alan gezileri seçerek, aile bireylerini ya da yerel etnik veya kültürel grupları dahil ederek, öğrencileri toplum içine katarak, kültürel bilgi ve deneyimlerini paylaşmak için cesaretlendirerek toplum içinde bulunan farklılıkları geçerli kılmak ve duyarlılığı artırmak için sistematik bir çaba söz konusudur.

2. Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğrenimi Bütünleştirici Olduğunda Etkilidir

Sosyal bilgiler doğal olarak bütünleştiricidir; çünkü çeşitli öğretimsel kaynaklar ve öğrenme etkinlikleri kullanarak geniş bir konu dizisiyle ilgilenir. Ancak, etkili sosyal bilgiler hem bütünleştirilmiş hem de diğer yönlerden bütünleştiricidir.

İlkin, *etkili sosyal bilgiler öğretimi konuları işleme biçimiyle bütünleştiricidir.* Öğrencilerin yurttaşlık etkinliklerine ve sosyal anlamalarına katkıda bulunacak şekilde konuları sunmak için bilim dallarıyla ilgili sınırlılıkları aşar. İçeriği, sosyal bilgiler temel disiplinlerinden çıkarılmış kavramlar, genelleştirmeler ve konularca sabitlenmiş; sanat-edebiyat, fen ve insan bilimlerinden, güncel olaylardan, yerel örneklerden ve öğrencilerin deneyimlerinden alınmış düşüncelerle tamamlanmıştır. Etkili bir şekilde bütünleştirilmiş sosyal bilgiler öğretimi, insanın zaman içinde değişen durumunun, farklı yöre ve kültürler içindeki son dönem farklılıklarının pratik bilgisini ve bu bilginin sosyal ve yurttaşlıkla ilgili karar vermede olası etkilerinin değerlendirilmesini tesis eder.

Etkili sosyal bilgiler öğretimi geleceğe bakarak ve geçmiş deneyimlerle bağlanarak bütün zaman ve mekan bakımından

bütünleştiricidir. Yalnızca kendi yerel toplumlarında ve çağdaş Birleşik Devletler'de değil, aynı zamanda diğer kültürlerde ve geçmişte sosyal dünyanın unsurlarının nasıl çalıştığını anlamada öğrencilere yardım eder. Öğrencilerin bildiklerini tarihsel, coğrafi ve kültürel bakış açısıyla ifade eder, böylece onların sosyal dünyada kabul edebilecekleri sınırlı ilgi alanlarını genişletir.

Etkili sosyal bilgiler öğretimi bilgi, beceri, değer ve tutumları eylemle uyumlu hale getirir. Özellikle, becerileri bilgiye başvuru ortamında öğretir. Beceriler, içeriğin doğal olarak uygulanması için gerekli olduklarında dahil edilirler. Bunlar, pratik imkanlar otantik uygulama etkinlikleri içine yerleştirildiğinde doğrudan öğretilirler. İçerik akışı, ilgili becerilerin uygulanması için kesilmez.

Bütüncü sosyal bilgiler öğretimi ve öğrenimi öğrencilerin öğrenmesine önemli boyutlar katan etkili teknoloji kullanımı içerir. Öğretmenler, filmler, video kasetleri ve diğer elektronik medya yardımıyla öğrencilere bilgi sağlayabilirler; onlara birleştirme, edit etme ve sosyal bilgiler araştırma raporlarını göstermek için bilgisayar kullanmayı öğretebilirler. Bilgisayara dayalı öğrenme, özellikle oyunlar ve simülasyonlar, otantik problemlerin irdelenmesinde veya karar verme bağlamında öğrencilere önemli fikirlere baş vurma olanağı verir. Öğrenciler bilgisayara dökülmüş veri tabanlarına ulaşma olanağına sahipse kişisel kültür alışverişine girebilir ya da coğrafi veya kültürel olarak farklı yörelerde toplanmış benzer verileri karşılaştırabilirler.

Son olarak, *etkili sosyal bilgiler öğretimi müfredatın tamamını bütünleştirir. Öğrenciler için metin materyallerini okuma ve çalışma, sanat ve edebiyatı değerlendirme, sözlü ve yazılı iletişim kurma, gözlemlenme ve ölçme, veri geliştirme ve sorgulama, diğer bir çok yolla araştırma yapma ve bütün okul konularında öğretilmiş olan bilgi ve becerileri sentez yapma olanağı sağlar. Böylesi geniş içerik dizisini ifade ettiği ve bunu ahlak ve sosyal siyaset etkilerine duyarlılık içeren bir tarzda yaptığından sosyal bilgiler bütün müfredatı doğal olarak birleştiren bir konudur. Özellikle ilk ve orta okullarda, öğretim sosyal bilgileri diğer bütün müfredatın etrafında inşa edildiği bir temel olarak nitelendirilebilir.*

Bu bütünleştirici yönler, sosyal bilgilerin etkinliğini ve kapsamını kuvvetlendirme potansiyeline sahiptir. Ancak bunlar,

yegane yurttaşlık eğitimi amaçlarını sunan bir müfredatın unsuru olarak onun güveni ve uyumunu zayıflatma potansiyeline de sahiptirler. Yazınsal seçim, ödev yazımı, birlikte öğrenme etkinliği ve bilgisayarda simülasyon müfredat olarak düşünülemez; çünkü bu, sosyal bilgileri diğer bazı konularla veya beceri kümesiyle yalnızca birleştirir durumuna getirir. Ne de bu etkinlikler gerçek sosyal bilgiler etkinliklerinin yerini alabilirler. Sosyal bilgiler müfredatının uygulamaya değer unsurları olarak nitelenmek için etkinlikler öğrencileri sosyal anlamaya ve yurttaşlık etkinliği amaçlarına yönelik gelişmeye destek olacak şekilde önemli fikirlerin kullanımına katmalıdır. Sonuç olarak, sosyal bilgileri diğer okul konularıyla büyük oranda uyumlu hale getiren programlar- müfredatın özü olarak sosyal bilgiler etrafında açıkça inşa edilen programlar bile- zorunlu olarak etkili sosyal bilgiler öğretimi yaratmaz. Sosyal bilgilerin temel amaçlarını yerine getirmek için planlar olarak geliştirilmedikçe, bu tür programlar bağlantısız veya önemsiz bilgilere odaklaşabilir.

3. Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğrenimi Değer-Yüklü Olduğunda Etkilidir

Etkili sosyal bilgiler öğretimi konuların etik boyutlarını göz önünde bulundurur, sosyal değerlerin uygulanması ve ortak iyiye yönelik düşünsel duyarlılık gelişimi için ortam sağlayarak tartışmalı sorunları dile getirir. Öğrenciler, sosyal etkileşimde bulunurken diğerlerinin haklarına ve onurlarına saygılı olmayı, kişisel yaklaşım kararları verirken veya yurttaşlık ilişkilerine katılırken temel demokratik ilke ve kavramları öne çıkarmayı öğrenirler.

Konular, rahatsız edici ve tartışmalı yönlerine dikkat edilerek, gerçekçi biçimde ve kapsamlı olarak değerlendirilirler. Öğrenciler, potansiyel sosyal yaklaşımların olası etkileri konusunda uyarılırlar, onlara eleştirel biçimde düşünme ve ilgili sosyal sorunlar hakkında değer-yüklü kararlar verme öğretilir. Onlar, gerekli bilgiyi toplamayı ve analiz etmeyi, rakip argümanların yararlarını değerlendirmeyi ve alternatif yaklaşım önerileri içinde değerlerin göz önünde bulundurulmasını içeren düşünülmüş kararlar verirler. Öğrenciler, tartışmalar, görüşmeler, simülasyonlar, araştırma ve eleştirel düşünme ve karar verme için diğer durumlar yoluyla sosyal sorunları dile getirirken değer-yüklü akıl yürütmeye baş vurmaları öğrenirler.

Başarılı sosyal bilgiler öğretmenleri, kendi değerlerinin ve bu değerlerin içeriği, materyalleri, soruları, etkinlikleri ve değerlendirme yöntemlerini nasıl etkilediğinin farkındalığını geliştirirler. Öğretimlerini farklı bakış açılarından değerlendirir ve gerektiğinde daha iyi bir denge elde etmek için onu düzeltirler.

Bu öğretmenler, kişisel bakışlarını veya siyasi görüşlerini yaymak yerine, öğrencilerin (1) bir sorundaki değerlerin karmaşıklıkların ve ikilemlerin farkına varmalarını; (2) olası bir eylem biçimine girmiş farklı grupların yarar ve zararlarını düşünmelerini; (3) temel demokratik sosyal ve siyasi değerlerle tutarlı iyi-düşünmüş durumlar geliştirmelerini temin ederler. Öğretmen, özellikle temel demokratik değerlerle eldeki sorun arasındaki bağlantıları ayırt etmenin zor olduğu, farklı temel değerlerin çatışan yaklaşımlar önerdiği veya bu temel değerlerle öğrencinin kişisel veya ailevi değerleri arasında çatışma olduğu durumlarda bu tür değer yüklü akıl yürütmelere rehberlik eder. Bu rehberlik en etkin biçimde yapıldığında, öğrenciler öğretmenin bir soruna ilişkin kişisel görüşleri hakkında emin olmaksızın devam edebilirler, en azından bu ayrıntılı biçimde tartışılana kadar. Öğrenciler, ortak iyiye hizmet edecek şekilde sorunun dile getirilmesinde söz konusu karmaşıklıkların daha fazla farkına varırlar, kendilerinin ve başkalarının yaklaşım önerilerine ve destekleyici nedenlerine ilişkin daha anlaşılır olurlar.

Etkili sosyal bilgiler öğretimi, karşı görüş noktalarının algılanmasını, iyi-desteklenmiş durumlara saygıyı, kültürel benzerlik ve farklılıklara duyarlılığı, sosyal sorumluluk ve eyleme bağlılığı cesaretlendirir. Bu eğitim, gerilimlerin sürekliliğinin ve gerçekliğinin farkına varır ama, ortak iyiyi arama, uzlaşma isteği, ortak iyiye bağlılık ve anlama üzerine kurulu olumlu insan ilişkilerini destekler.

4. Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğrenimi Meydan Okuyucu (Challenging) Olduğunda Etkilidir

Öğrencilerin ders ve etkinliklere ilgiyle katılarak, ödevlere özenli çalışarak, hem bireysel hem de grup üyesi olarak öğretimsel amaçları başarmaya çalışmaları beklenir. Öğretmen, verimli bir şekilde meydan okuyucu öğretme ve öğrenmeyi destekleyecek bir ortam yaratmak için sınıfı bir öğrenme topluluğu olarak işlevde bulunmaya cesaretlendirir. Öğrenciler, yansıtıcı (reflective) tartışmanın amacının birlikte çalışarak içeriğin olası etkilerinin ve

anlamalarının anlaşılmasını derinleştirmek için olduğunu öğrenirler. Sonuç olarak, öğrencilerin dikkatli bir biçimde dinlemeleri ve bir birlerinin görüşlerine düşünerek yanıt vermeleri beklenir.

Kendi fikirlerini geliştirme ve diğerlerine eleştirel biçimde yanıt vermede, öğrencilerden ilgili kanıtlar ve argümanlara dayanan bir durum yapılandırılmaları, alaycı ve diğer uygun olmayan davranışlardan sakınmaları beklenir. Tartışmalı sorunları ciddi olarak ele almak, grup tartışmalarına iddialı ama saygılı biçimde katılmak, birlikte öğrenme etkinliklerinde akran grupları veya ortaklarıyla verimli şekilde çalışmak için öğrencilere meydan okunur. Bu tür deneyimler, yurttaş etkinliğine temel olan beceri gelişimini besler.

Sosyal bilgiler öğretimini meydan okuyucu yapmak sadece ve sadece yüksek standartlar ortaya koyarak sonra da bunun öğrencilerin karşılamaya çalışılmasına bırakılmak olarak anlaşılmalıdır. Daha ziyade, *öğretmen hedef ciddiliği ve sorgulamada itinalı bir yaklaşım yapılandırır, öğrencilerin benzer niteliklerini ortaya çıkarmak ve desteklemek için düzenlenmiş öğretimsel strateji kullanır.* Öğretmen, içeriğin öğrencilerin gelişimsel düzeylerine ve kültürel geçmişlerine uygunluğunu sağlayarak meydan okuyucu etkinliklerle başa çıkma olanağı veren yardımlar sunarak başarılı öğrenme deneyimlerinin işini kolaylaştırır. Ancak, öğretmen, öğrencilerden öğrenmekte olduklarını önceki bilgi ve deneyimleriyle düşünerek birleştirmeleri, yorumlar sunmaları ve sorular sormaları beklendiğini de açıklar. Öğretmenler, öğrencilerin düşünmelerini uyarmak ve meydan okumak için onlara konulara ilişkin değişik bakış açıları içeren bir çok bilgi kaynağı sağlamalı ve tartışmalı sorunlara ilişkin çatışan görüşler sunmalıdır. Sorular, içeriğin itinalı sorgulamasını ister, yalnızca bilginin ezberden bulunmasını değil. Bu tür soruların yöneltilmesinden sonra, öğretmen yanıtları düşünerek oluşturmak ve akranlarının yanıtlarının ayrıntılarına girmek için öğrencilere yeterli zaman sağlar.

Soruların çoğu, eleştirel veya yaratıcı düşünme, problemlere çözümler öneren veya yaklaşım sorunlarına düşünülmüş görüşler gerektirir. Bu tür sorular genellikle çok sayıda çatışan yanıtlar üretir. Bu durum ortaya çıktığında, öğretmen değerlendirme vermeyerek bunun yerine öğrencileri devamlı diyaloga ve tartışmaya davet eder. Bu, bilginin geçerliliğini değerlendirmek için otoritenin bir kısmını öğretmenden öğrencilere bırakır.

Meydan okuma, öğretmenin öğrencilerin fikirlerine tepkilerinde de iletir. Öğretmen, öğrencilerin düşüncelerine ilgi ve saygı gösterir. ancak, yeterli düşünce veya bağlılık olmaksızın dile getirilen kanılardan ziyade iyi-düşünölmüş argümanlar ister. Alışıla gelmiş biçimde, öğrencilerden içeriğe dayalı argümanlar kullanarak fikirlerini açıklamaları ve savunmaları istenir. Her zaman öğrencilerin görüşlerini kabul etmek veya sınıfın bunları tartışmasını istemek yerine, öğretmen bazen öğrencilerin görüşlerine karşı çıkar veya yanlış kavramları, argümandaki sakatlıkları veya farkına varılmamış karışıklığı ortaya çıkarmak için öğrenciye yardım eden yorum veya sorularla karşılık verir. Öğretmen duyarlılıkla hareket etmeli. çünkü, bazı öğrenciler birilerinin düşüncelerini bu şekilde sorguladıklarında kaygılanabilir veya huzursuz olabilirler. Öğretmen, söz konusu meydan okumanın amacının öğrencileri karalamak olmadığını, düşünmeye dayalı diyaloga katılarak yeni anlama oluşturmada onlara yardım etmek olduğunu açık hale getirir.

5. Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğrenimi Aktif Olduğunda Etkilidir

Etkin sosyal bilgiler öğretimi ve öğrenimi ödüllendiricidir. ancak bu hem öğretmenden hem de öğrencilerden çok şey ister. Öğretmenin titanalı hazırlığı ve öğretimi, öğrencilerin sürekli çabası öğrendiklerinin bir anlam ifade etmesi ve onu uygulamaları bakımından öğrenciler için gereklidir.

Etkili sosyal bilgiler öğretimi, öğretmenin müfredat planlarını etkin bir şekilde yapmasını ve uygulamasını gerektirir. Öğretimi el yordamıyla mekanik bir şekilde izlemekten ziyade, örnek bir öğretmen şunlara hazırlıklıdır: 1. Konu alan bilgisini ve içeriğini etkili bir biçimde öğretmek için gerekli olan uygun pedagojik bilgiyi elde etmek ve sürekli güncelleştirmek; 2. Amaçları ve içeriği öğrencilerin ihtiyaçlarına göre uyarlamak. 3. yeni bilgilerin keşfinden ve aşına olunan konuların anlaşılmasını artırmaktan haz duyan bir model olarak öğrencilerle birlikte öğrenmeye bir katılımcı olarak iştirak etmek. 4. Fiziksel örnekler, fotoğraflar, haritalar, gösterimler, filmler, videolar, ders kitapları, seçilmiş kaynaklar ve bilgisayara aktarılmış bulgular gibi bir çok öğretim materyalleri kullanmak. 5. Alan gezileri, sınıfa kaynak kişilerce yapılan ziyaretler ve öğrencilerin öğrenmekte olduklarını sınıf dışındaki yaşamlarına ilişkilendirmelerinde yardım edecek diğer deneyimler planlamak. 6. Öğrencilere içeriği tanıtacak

etkinlikler ve dersler planlamak, onları bu içeriği etkin kullanmaları, ona ilişkin eleştirel ve yaratıcı düşünceleri için cesaretlendirmek ve bunun etkilerini açıklamak. 7. İçeriği öğrencilerin yaşantılarına ilişkilendirecek güncel ve yerel örnekler geliştirmek. 8. Bolca yanıtlamalara olanak verecek sorular dizgesi planlamak ve düşünsel tartışmaları teşvik etmek. 9. Öğrencilere gerekli duydukları yardım ve rehberlik sağlamak, buna karşın kendi öğrenmelerini başarmada artan sorumluluklarının olduğunu kabul etmek için onları cesaretlendirmek; 10. Öğrenen bir topluluk gibi davranmak için öğrencileri cesaretlendiren etkinlikler ve öğrenme çevresi oluşturmak; 11. Öğretim yöntemleriyle uyumlu, temel sosyal anlamaya ve yurttaşlık etkinliği amaçlarına odaklanan not verme yöntemleri ve sorumluluk kullanma; düşünsel bir dikkatle gözlemek ve gerekli olduğunda düzeltmeler yapmak.

Hazırlık ve planlamayı geliştirmenin yanı sıra, *etkin sosyal bilgiler öğretimi, öğretim sırasında olaylar ortaya çıktıkça yansıtıcı düşünmeyi ve karar vermeyi gerektirir.* Öğretmen, öğrencilerin soru sormasına, yorum yapma veya izlemeye değer karşı çıkışlar sunmalarıyla ortaya çıkan öğretilbilir süreçler gibi durumlar geliştirmek için planlar ayarlamalıdır. Öğretmen, bir konuyu sürdürmeye veya onu sonlandırıp yeni bir konuya geçmeye, öğrencilerin iç-görüsünü ortaya çıkarmaya çalışmaya veya bunu doğrudan sunmaya, öğrencilerin bir etkinlik üzerine bağımsız olarak çalışabilmelerinden önce onun için adam akıllı nasıl hazırlamaları gerektiğine karar verir.

Bir etkinliği başlattıktan sonra ve öğrenciler onun üzerine kendi başlarına veya akranlarıyla birlikte çalıştıktan sonra, öğretmen bireysel veya grup ilerlemesini gözleyerek ve yardım sağlayarak etkin olmayı sürdürür. Müdahaleler, öğrencilere ödev istekleriyle üretken bir şekilde baş edebilme olanağı veren karıştırmaları güçerme için düzenlenmiştir. Öğrencilere, aynı zamanda tamamen bağımsız ve başarılı davranışa yönelik ilerleme sağlanırken, o anda ödevlerin yapabildikleri kadarını ele almaları olanağı verilmelidir. Öğretmen, öğrenciler için ödevleri yapmaz veya etkinliğin amaçlarını gerektiren bilişsel sürece öğrencilerin katılmalarını gerektirmeyecek şekilde yalnız hale getirmez.

Öğrenciler, etkin bir anlatılandırma süreciyle birlikte yeni kavrayış geliştirirler. Müfredat içeriğini edilgen biçimde almaz veya

kopya etmezler, daha ziyade, onu konu hakkında bildikleriyle (veya bildiğini düşündükleriyle) ilişkilendirerek etkin bir şekilde ilerlerler. Öğrenciler, ezberci öğrenme yöntemlerine bel bağlamak yerine, yeni içeriği önceki deneyimlerine bağlanmış inançlara ve önceden var-olan bilgilere birleştiren bir bağlantılar ağı geliştirerek öğrenmekte olduklarını anlamlandırmaya çalışırlar. Bazen öğrenme, öğrencilerin kendi inançlarının bazılarının doğru olmadığını ve değiştirilmesi gerektiğini keşfettiği kavramsal değişmeyi içerir.

Önemli sosyal idrak geliştirmek için gerekli olan anlam oluşturmaya zaman alır ve karşılıklı konuşmayla kolaylaşır. Berrak açıklama ve öğretmenin model sunması önemlidir; içeriğe ilişkin soruları yanıtlama fırsatlarının, içeriğin anlamını veya dolaylı belirttiklerini görüşmenin veya tartışmanın, karar verme ve sorunlara değinmeyi gerektiren etkinliklerde içeriği kullanmanın önemli olduğu gibi. Bu etkinlikler, öğrencilere içeriği etkin olarak iletme olanağı verir ve onu kendi ifadeleriyle aktararak, diğer bilgilere ve geçmiş deneyimlere olan ilişkisini açıklayarak, sağladığı kavrayışı takdir ederek, sosyal veya yurttaşlık ile ilgili karar vermede olası etkilerini ayırt ederek onun kendilerinin olmasını sağlar.

Öğrenme ilerledikçe öğrenci ve öğretmen rolleri değişir. Çalışma ünitesinin başında, model sunarak, açıklama yaparak veya öğrencilerin var-olan bilgilerine dayanan bilgiler vererek, aynı zamanda da öğrenme etkinliklerini yönetmek ve yapılandırmak için sorumluluğun çoğunu üstlenerek, öğretmen bir hayli rehberlik yapma gereksinimi duyabilir. Ancak, öğrenciler beceri geliştirdikçe, artan bir özerklikle gittikçe karmaşıklaşan uygulamalar üzerine çalışarak kendi öğrenmelerini düzenlemek için sorumluluk almaya başlayabilirler. Öğretmen yine de öğrencilere kendilerinin henüz çözmeye hazır olmadıkları meydan okumalarla yardım edebilir, ancak, bu tür yardım öğrencilerin bağımsız olarak ve kendi kendilerine öğrenme düzenlemesine katılmaya hazır olmalarındaki artışa paralel olarak yavaş yavaş azaltılır.

Öğrendiğimiz şey yakinen onu nasıl öğrendiğimize bağlı olduğundan, etkili sosyal bilgiler programları öğrenmeye hem sosyal, hem de aktif nitelik yükler. Öğrenme sosyaldır; çünkü, bir grup çevresinde ortaya çıkar; tartışmalar ve ortak çalışmalar esnasında önemli öğrenci-öğrenci etkileşimi içerir. Öğrenme aktiftir; çünkü, müfredat öğrencilerden öğrenmekte olduklarına tepki göstermelerini

ve onu bazı otantik amaçlarla kullanmalarını isteyen uygulamalı (ve kuramsal) etkinlikleri vurgular.

Aktif etkinlikler öğrencileri öğrenmekte oldukları hakkında düşünmeye ve onu uygulamaya cesaretlendirir. Öğretmenler, öğrencilere var-olan bilgilerini yeni içeriğe ilişkin sorulara uygulamaları, yeni içeriği anlamaları, öğrendiklerini birleştirme ve iletmeleri, yeni bilgi üretme veya yaratıcı uygulama yapmaları, içerik hakkında eleştirel biçimde düşünmek ve karar vermek veya ona ilişkilendirilen eylemler gerçekleştirmek için fırsatlar sağlayabilir.

Etkili sosyal bilgiler öğretimi, yaşamda karşılaşılanları başarmak için içeriği kullanma gerektiren otantik etkinlikleri vurgular. Örneğin, eleştirel düşünme tutumları ve yetenekleri mantıksal veya retorik yanlışlıkları ortaya çıkaran yapay alıştırma yoluyla değil, yöntem tartışmaları veya tarihsel olarak önemli olan yöntem argümanlarının veya kararlarının eleştirisini gerektiren görevler yoluyla geliştirilir. Benzer şekilde, daha geleneksel görevlerin yanı sıra, öğrenciler sıklıkla birlikte öğrenmeye, modellerin veya planların oluşturulmasına, demokratik değerleri veya yurttaşlık yaklaşımlarını şekillendiren tarihi olayların dramatik biçimde yeniden canlandırılmasına, rol oynamaya ve taklit etkinliklerine (örneğin, prova / duruşmalar, taklit yasama etkinlikleri, aile üyeleriyle görüşmeler, yerel toplumda veri toplama) katılırlar. Çeşitli sosyal ve yurttaşlık rollerine de katılırlar, (örneğin, anne-babalarla ev güvenliği veya enerji tasarrufu kontrol listeleri tartışmak ve izlenecek uygun eylemi planlamak, öğrenci yönetimi etkinliklerine, yerel topluluk düzenlemesi veya geliştirmesi çabalarına katılmak, bakım evlerinde veya siyasi kampanyalarda gönüllü çalışmak.).

Öğrenciler, bu etkinlikler aracılığıyla kendi ifadeleriyle açıklayabilecekleri sosyal anlamayı geliştirebilir ve uygun durumlarda uygulayabilirler. Örneğin, dergi ve gazete okurken, televizyon seyredirken, siyasi veya yaklaşım tarzlarına ilişkin tartışmaları gözlerken eleştirel düşünebilirler. İfadelerin problematik yönlerinin algılanmasını, ileri sürülen yaklaşımların olası sosyal sonuçlarını tasarlamayı ve görüşlerini oluştururken bu karmaşıklığı göz önünde bulundurmaya öğrenirler.

Öğretmenin model sunması, sınıf yönetimi, motivasyon teknikleri, öğretim yöntemleri ve değerlendirme süreçlerinin hepsi,

sosyal bilgiler derslerine etkin biçimde ve bir hedef anlayışıyla katılmayı uman öğrencilere iletilir. Öğrenciler, öğrenmekte oldukları üzerine soru sormayı, düşünerek tepki vermeyi, görüşleri paylaşmayı ve kamusal içerikli diyaloglara katılmayı öğrenirler. Otantik etkinlik uygulamalarıyla pratik yaparak–gerçek sosyal sorunlara ilişkin bilgili karar vermeyi gerektiren tartışma ve sorgulamalara katılarak ve buna göre uygun sosyal ve yurttaşlık eylemi sürdürerek– yurttaşlık etkinliği geliştirirler.

* Bu yazı, Amerikan Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi tarafından Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğrenimi Ölçütleri olarak onaylanmış, Konsey'in yayın organı olan *Social Education* dergisinde (Eylül 1993, s. 213-222) yayımlanmış makalenin bir bölümüdür. Bu ölçütler, yine Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi'nin 1994 yılında yayımlandığı *Expectations of Excellence: Curriculum Standards for Social Studies* kitapçığında aynı şekilde yer almıştır.

İLETİŞİM ADRESİ

NCSS (National Council for the Social Studies)
5555 Sixteenth Street, Suite 500
Silver Spring, Maryland 20910 USA
Web adresi: <http://www.ncss.org>

Çeviri
Yard. Doç. Dr. Sedat YAZICI
Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Eğitim Fakültesi, Kışla Yolu Cad. 60100
E-posta: sedaty@gop.edu.tr

COĞRAFI EĞİTİMİN ULUSLARARASI GÖRÜNÜMÜ (International Aspects of Geographical Education *)

Dr. Norman J. Graves
Çeviren: Yrd. Doç. Dr. Yüksel GÜÇLÜ
Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi
İlköğretim Bölümü

ÖZET

Coğrafi eğitim, genel olarak öğrencilerin düşüncelerini ve toplumsal yaşamla başa çıkabilme kapasitelerini geliştirmeye, coğrafi metot ve içeriğin anlaşılmasına yönelik olan müfredata ait unsurları kapsamaktadır.

Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'nın belli başlı ülkelerinde, özellikle orta öğretim seviyesindeki coğrafi eğitim, coğrafyanın içeriği ve amaçlarındaki farklı uygulamalara göre belli başlı üç aşamada incelenmektedir. Birinci aşamadaki coğrafi eğitim, "öğrencilere dünya hakkındaki bilgileri vermek" şeklinde ayırt edilmiştir. Coğrafi eğitimin ikinci aşamasında, "insan ile üzerinde yaşadığı alan arasındaki ilişkiler ve dünya üzerinde siyasal çıkar alanlarının belirlenmesi" coğrafyanın üzerinde birleştiği temel noktaları teşkil etmiştir. Coğrafi eğitimdeki üçüncü aşama, "coğrafyanın, eğitim rolünü yerine getirmede kullanılabilen akademik bir disiplin olma yolundaki tüm faaliyetleriyle" temsil edilir.

Dünyadaki coğrafi eğitim hem kalite hem de nicelik açısından farklılıklar göstermektedir. Belli bir ülkede, coğrafya müfredatındaki gelişme, ancak oradaki toplumsal yaşam sürecinde pekiştirilen düşüncelerin göz önüne alınmasıyla sağlanabilir.

ANAHTAR KELİMELER: Coğrafya, Eğitim, Müfredat, Değişim Ajanları.

ABSTRACT

Geographical education encompasses those elements of the school curriculum that are directed toward teaching students to understand aspects of the content and methods of geography, with a view toward developing their minds and their capacity to cope with living in society.

In certain countries of Western Europe and North America, geographical education has passed through three phases representing different emphases in the aims and content of geography, particularly at the secondary school level.

The first phase is distinguished by emphasis on information about the world. The second phase in geographical education is marked by the close alliance of geography with the study of man-land relationships and the substitution of regions for political areas as contexts for study. The third phase in geographical education demonstrates an overall concern for the way in which geography as an academic discipline can be used to fulfill an educational role.

Geographical education the world over varies considerably in both quantity and quality. The development of a geography curriculum in a particular country may involve consideration of ideas developed elsewhere, but it must be based on the existing